

MINISTARSTVO PRAVDE

Gospodin Zoran Pažin, ministar

Gospodin Momir Jauković, samostalni savjetnik

Podgorica, 6. februar 2017.

Predmet: Komentari na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore

Poštovani gospodine ministre Pažin,

poštovani gospodine Jauković,

na osnovu poziva na javnu raspravu povodom Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, koji ste objavili na internet stranici Ministarstva pravde, NVO Akcija za ljudska prava blagovremeno dostavlja dvije grupe komentara:

- I) predloge izmjena i dopuna Krivičnog zakonika (KZ) koje smatramo da je potrebno dodati Nacrtu zakona, a koje smo prethodno dostavili ministru pravde 4.8.2016, odnosno g. Jaukoviću 1.2.2017:
 - predlog dekriminalizacije preostalih krivičnih djela protiv časti i ugleda iz glave XVII;
 - predlog izmjene čl. 176a "Isključenje postojanja krivičnih djela iz člana 172-176";
 - predlog novih krivičnih djela i dopune postojećih u cilju pojačane zaštite novinara, i
- II) sugestije u odnosu na predložene članove Nacrta, i to:
 - 1) u odnosu na član 4 Nacrta, kojim se mijenja član 37 stav 1, predlažemo brisanje rečenice: "**Uslovno se može otpustiti osuđeni sa izdržavanja kazne zatvora ili kazne dugotrajnog zatvora ako se na osnovu procjene rizika utvrdi da ne postoje smetnje u pogledu njegove bezbjednosti**", jer smatramo da za tako nešto nema pravnog osnova. Predloženo rješenje je suprotno razlozima za uslovni otpust ("ako se u toku izdržavanja kazne tako popravio da se može sa osnovom očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna neće učiniti novo krivično

djelo") i svrsi kažnjavanja koja je propisana u članu 32 KZCG¹. Pravni poredak Crne Gore, kao ni međunarodni standardi, ne poznaje zatvorsku kaznu u cilju zaštite lične bezbjednosti. Imajući u vidu da se uslovni otpust određuje na osnovu molbe zatvorenika, a ne na silu, kao i da Uprava policije može da obezbeđuje osobe na slobodi kojima je bezbjednost ugrožena, smatramo da predložena odredba nije opravdana.

- 2) Članom 9 Nacrta dodaju se novi članovi 151 a **Sakaćenje ženskih genitalija** i 151b **Prinudna sterilizacija**. Krivično djelo Sakaćenje ženskih genitalija predloženo je samo u jednom obliku, bez kvalifikovanih oblika koji bi se teže kažnjavalii, i sa kaznom od jedne do osam godina zatvora. Kako ovo djelo može imati teže i najteže posljedice, osnovano bi bilo predviđjeti i kvalifikovane oblike. S druge strane, krivično djelo Prinudna sterilizacija, izvršava se sterilisanjem osobe, što je konačna i najteža posljedica, a predlaže se kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina. Smatramo da je predložena kazna preniska, pogotovo minimum te kazne. Predlažemo da ona bude od dvije do osam godina zatvora. Takođe predlažemo da se propiše kažnjavanje za pokušaj oba krivična djela, imajući u vidu član 4 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka iz 1984. godine.²
- 3) Članom 11 Nacrta se dopunjava član 166a **Zlostavljanje**, tako što se predviđa kažnjavanje i za pokušaj ovog krivičnog djela, što pozdravljamo. Međutim, smatramo da je neophodno propisati kažnjavanje za pokušaj i krivičnih djela iz člana 166 **Iznudišvanje iskaza**, kao i k. d. **Mučenje** iz člana 167, jer bi se tako ispunili zahtjevi člana 4 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka iz 1984. godine.³

U tom kontekstu, kako smo naveli u pismu ministru pravde 4. avgusta 2016. godine, zalažemo se da Crna Gora primjeni sve preporuke Komiteta protiv torture iz 2014. godine. Komitet je u završnim razmatranjima drugog izvještaja Crne Gore o primjeni pomenute Konvencije, u tački 6 preporučio Crnoj Gori da:

¹ "U okviru opšte svrhe krivičnih sankcija (član 4 stav 2), svrha kažnjavanja je:

1) sprječavanje učinioča da čini krivična djela i uticanje na njega da ubuduće ne čini krivična djela;
2) uticanje na druge da ne čine krivična djela;
3) izražavanje društvene osude za krivično djelo i obaveze poštovanja zakona;
4) jačanje morala i uticaj na razvijanje društvene odgovornosti", čl. 32 Krivični zakonik Crne Gore.

² "Član 4.

1. Svaka država članica nastoji da se prema njenom krivičnom pravu sva akta torture smatraju krivičnim djelima. Isti je slučaj i sa pokušajem vršenja torture ili nekog drugog akta koji izvrši neko lice, a koji predstavlja saučesništvo ili učestvovanje u aktu torture.

2. Svaka država članica određuje za ova krivična djela odgovarajuće kazne kojima je uzeta u obzir njihova težina."

Komitet je u Zaključnim razmatranjima izvještaja Crne Gore naveo da definicija mučenja ne obuhvata sve neophodne elemente iz člana 1 i 4 Konvencije: "The Criminal Code does not fully reflect all elements of the definition in article 1 of the Convention, which includes pain or suffering inflicted by or at the instigation of or with the consent or acquiescence of a public official or other person acting in an official capacity (arts. 1 and 4)" Committee against Torture, Concluding observations on the second periodic report of Montenegro, 17.6.2014, tačka 6: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT/C/MNE/CO/2&Lang=en.

³ "Član 4.

1. Svaka država članica nastoji da se prema njenom krivičnom pravu sva akta torture smatraju krivičnim djelima. Isti je slučaj i sa pokušajem vršenja torture ili nekog drugog akta koji izvrši neko lice, a koji predstavlja saučesništvo ili učestvovanje u aktu torture.

2. Svaka država članica određuje za ova krivična djela odgovarajuće kazne kojima je uzeta u obzir njihova težina."

Komitet je u Zaključnim razmatranjima izvještaja Crne Gore naveo da definicija mučenja ne obuhvata sve neophodne elemente iz člana 1 i 4 Konvencije: "The Criminal Code does not fully reflect all elements of the definition in article 1 of the Convention, which includes pain or suffering inflicted by or at the instigation of or with the consent or acquiescence of a public official or other person acting in an official capacity (arts. 1 and 4)" Committee against Torture, Concluding observations on the second periodic report of Montenegro, 17.6.2014, tačka 6: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT/C/MNE/CO/2&Lang=en.

- a) usvoji definiciju torture koja obuhvata sve elemente iz članova 1 i 4 Konvencije,
- b) obezbijedi da kazne za torturu odgovaraju težini ovog zločina, kako se to zahtijeva u članu 4, stav 2 Konvencije, i
- c) obezbijedi da se apsolutna zabrana mučenja ne može derogirati i da djela koja predstavljaju torturu ne budu podvrgnuta zastarijevanju.⁴

U pismu od 19. decembra 2016. godine, Komitet je od Crne Gore tražio informacije o tome da li je Krivični zakonik promjenjen kako je predloženo.⁵

- a) **U odnosu na definiciju k.d. Mučenje**, u članu 167, u odnosu na izvršioca, nije obezbijeđeno da krivično odgovara i lice koje nije službeno lice, već i "bilo koje drugo lice koje djeluje u službenom svojstvu ili na njegov podsticaj ili sa njegovim izričitim ili prečutnim pristankom", kako je to propisano u članu 1 Konvencije.⁶ Takođe, nije predviđeno kažnjavanje za pokušaj, kako smo gore naveli, što se zahtijeva članom 4 Konvencije.
- b) U skladu s preporukom Komiteta protiv torture, **predlažemo i znatno povećavanje kazni za krivična djela kojima su inkriminisane radnje "torture"** iz člana 1 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka iz 1984. godine.⁷ Crna Gora je u 2. izvještaju pomenutom Komitetu o primjeni Konvencije navela da su ta djela pored k.d. Mučenje iz čl. 167, i k.d. Prinuda iz čl. 165, k.d. Zlostavljanje čl. 166a, k.d. Iznuđivanje iskaza čl. 166 i k.d. Ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168 KZ.

Predlažemo da se povećanje kazni izvrši imajući u vidu da praksa Komiteta sugeriše da bi „odgovarajućim kaznama“ za torturu trebalo smatrati kazne zatvora u rasponu od šest do dvadeset godina.⁸ Komitet je našao da kazna od jedne godine zatvora za policajce koji su osumnjičenog skinuli, stavili mu lisice, vukli ga po zemlji i tukli – nije odgovarajuća i predstavlja povredu člana 4, st. 2 Konvencije.⁹ Slično i Evropski sud za ljudska prava, koji je u

⁴ Isto, Committee against Torture, Concluding observations on the second periodic report of Montenegro, 17.6.2014.

⁵ Pismo je dostupno na internet stranici Komiteta protiv torture:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fC%2fMNE%2fQPR%2f3&Lang=en.

⁶ Član 167

(1) Ko drugom nanese veliki bol ili teške patnje, bilo da su tjelesne ili duševne, sa ciljem da od njega ili trećeg lica dobije priznanje ili drugo obaveštenje, ili da ga nezakonito kazni ili da ga zastraši, ili da na njega izvrši pritisak, ili da zastraši ili izvrši pritisak na neko treće lice, ili iz nekog drugog razloga koji se zasniva na diskriminaciji, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako djelo iz stava 1 ovog člana izvrši službeno lice u vršenju službe ili je djelo izvršeno uz njegov izričiti ili prečutni pristanak ili ako je službeno lice podstrekavalo drugo lice na izvršenje djela iz stava 1 ovog člana, kazniće se za djelo iz stava 1 ovog člana zatvorom od jedne do osam godina.”

⁷ "U smislu ove konvencije, izraz "tortura" označava svaki akt kojim se jednom licu namjerno nanose bol ili teške fizičke ili mentalne patnje u cilju dobijanja od njega ili nekog trećeg lica obaveštenja ili priznanja ili njegovog kažnjavanja za djelo koje je to ili neko treće lice izvršilo ili za čije izvršenje je osumnjičeno, zastrašivanja tog lica ili vršenja pritiska na njega ili zastrašivanja ili vršenja pritiska na neko treće lice ili iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kom obliku diskriminacije ako taj bol ili te patnje nanosi službeno lice ili bilo koje drugo lice koje deluje u službenom svojstvu ili na njegov podsticaj ili sa njegovim izričitim ili prečutnim pristankom. Taj izraz se ne odnosi na bol ili patnje koje su rezultat isključivo zakonitih sankcija, neodvojivih od tih sankcija ili koje te sankcije prouzrokuju." Zakon o ratifikaciji Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, "Službeni list SFRJ" - Međunarodni ugovori, br. 9/91.

⁸ Sprečavanje i kažnjavanje mučenja i drugih oblika zlostavljanja, priručnik za sudije i tužioce, Radmila Dragičević – Dičić, dr Ivan Janković, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2011, str. 61. Takođe, The UN Committee against Torture, An Assessment, Chris Ingelse, str. 342: „The Committee as a whole did not comment on the appropriate level on sentences for torture, although on the basis on individual opinions of members, it is possible to establish a range within which they should fall: the penalty for the predicate offence of torture should be a custodial sentence of between six and twenty years.“

⁹ Guridi v. Spain, CAT/C/34/D/212/2002 (2005).

presudi u predmetu *Zeynep Ozcan protiv Turske*¹⁰, utvrdio da kazna od godinu dana zatvora za svakog od policijaca koji su podnositelji predstavke vezali oči, a zatim šamarali i tako joj iznuđivali iskaz nije odgovarajuća, kao ni uslovna kazna za policijce koji su tukli dvanaestogodišnjeg dečaka, osumnjičenog za krađu u predmetu *Okali protiv Turske*.¹¹

U odnosu na povećanje kazni, imajući u vidu da je tendencija kaznene politike u Crnoj Gori da se policijska tortura neprimjereno kažnjava i uslovnim osudama, predlažemo, da se propiše da ovu vrstu krivičnih djela nije moguće uslovno kažnjavati ili da se za svako djelo propiše kazna od deset godina, što bi onemogućilo uslovno kažnjavanje u skladu sa čl. 54, st. 2 KZCG. Takođe, na neodložnu potrebu za suzbijanje tolerancije prema torturi znatnim povećanjem posebno minimuma kazni ukazuje i tendencija sudova da izriču kazne ispod zakonskog minimuma¹², a da je najviša dosuđena kazna zatvora za službeno lice zbog zlostavljanja i mučenja iznosila samo pet mjeseci¹³, dok su jedini osuđeni službenici za pomaganje u mučenju pok. Aleksandra Pejanovića pravosnažno osuđeni na samo tri mjeseca zatvora, i nastavili da obavljaju policijski posao.¹⁴

U kontekstu potrebe za povećanjem kazni, ukazujemo da se u članu 15 Nacrta predlaže da se posredovanje u prostituciji na organizovan način kažnjava zatvorom od minimum dvije do maksimum deset godina. Smatramo da bi isti minimum kazne bio primjereno za mučenje koje izvrši službeno lice, dok bi maksimum trebalo da bude i do 20 godina, u skladu sa praksom Komiteta.

c) U odnosu na zastarjelost krivičnog gonjenja, podržavamo preporuku Komiteta da **krivično gonjenje i izvršenje kazne za torturu ne zastarijeva**, tj. da se, dopunom člana 129 KZCG, obezbijedi nezastarivost krivičnog gonjenja i izvršenja kazne za sva krivična djela kojima su inkriminisana djela s obilježjima torture.

Kako je Crna Gora u svom drugom izvještaju izvjestila Komitet da je zabrana mučenja uključena u krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom (k.d. od 426 do 449a - glava XXXV Krivičnog zakonika), a kako KZCG u odnosu na ovu glavu propisuje nezastarjevanje krivičnog gonjenja i izvršenja kazne samo za krivična za djela 426 - 431, kao i za krivična djela za koja po potvrđenim međunarodnim ugovorima zastarjelost ne može da nastupi, predlažemo da se preispita propisivanje nezastarjevanja krivičnog gonjenja i za druga krivična djela obuhvaćena glavom XXXV.

Konačno, imajući u vidu da je, izmjenom KZCG 2014. godine omogućeno da krivično gonjenje i izvršenje kazne za krivična djela iz oblasti korupcije¹⁵ ne zastarijeva, imajući u vidu i

¹⁰ *Zeynep Ozcan protiv Turske*, predstavka br. 45906/99 (2007), st. 43 i 45 – prevod objavljen u knjizi *Zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*, izabrane presude Evropskog suda za ljudska prava, Podgorica, 2013, Akcija za ljudska prava i partnerske organizacije, Žarko Marković urednik, str. 273.

¹¹ *Okkali v. Turkey*, App. No. 52067/99 (2006).

¹² Vidjeti izvještaj *Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori*, Akcija za ljudska prava, Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, Centar za građansko obrazovanje, Sigurna ženska kuća, Podgorica, mart 2013, zaključci, tač. 13.

¹³ Presuda Višeg suda u Podgorici Kž. br. 1654/11 i presuda Osnovnog suda u Podgorici K. br. 976/10. Oba slučaja, od kojih je jedan završen pomilovanjem predsjednika države Filipa Vučića, opisana su u izvještaju

¹⁴ "Policajci poslati u Spuž zbog prebijanja Pejanovića", Dan, 25.3.2015; "Policajci osuđeni za prebijanje Pejanovića vraćeni na posao", portal CdM, 23.11.2015;

¹⁵ U pitanju su krivična djela od čl. 264 do 276b i to: Utaja poreza i doprinosa, Krijumčarenje, Nedozvoljeno bavljenje privrednom, bankarskom, berzanskim i djelatnošću osiguranja, Izdavanje hartija od vrijednosti bez pokrića, Pranje novca, Povreda ravnopravnosti u vršenju privredne djelatnosti, Zloupotreba monopolističkog položaja, Neovlašćena upotreba tuđe firme, Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju, Prouzrokovanje stečaja, Prouzrokovanje lažnog stečaja, Oštećenje povjerioca, Zloupotreba ovlašćenja u privredi, Primanje mita u privrednom poslovanju i Davanje mita u privrednom poslovanju.

zabrinjavajući trend rasta broja ubistava u Crnoj Gori koji je zabilježen tokom prethodne četiri godine, kao i znatan broj nerasvijetljenih ubistava u Crnoj Gori od kojih je već u više od 50% slučajeva nastupila zastara, **predlažemo da u se u cilju jačanja zaštite prava na život obezbijedi da ne zastarijeva ni krivično gonjenje i izvršenje kazne za k.d Teško ubistvo i k.d. Ubistvo**. Naime, prema zvaničnim podacima Uprave policije od 1. januara 1992. do 31. maja 2012. počinjeno je 460 ubistava, od čega je 37 ubistava ostalo nerasvijetljeno.¹⁶ Pretpostavlja se da je nastupila zastara u više od 50% nerasvijetljenih slučajeva, odnosno u 19 ubistava koja su se dogodila od 1992. do 2001, imajući u vidu da relativna zastara za k.d. Ubistvo nastupa u roku od 15 godina od dana izvršenja.¹⁷

Zabrinjava i trend rasta broja ubistava koji je u Crnoj Gori zabilježen tokom prethodne četiri godine. Naime, 2013. godine registrovano je 9 ubistava¹⁸, 2014. registrovano je 19 ubistava¹⁹, 2015. registrovano je 17 ubistava²⁰, a 2016. godine su zabilježena 23 ubistva.²¹ Samo u prvom mjesecu 2017. godine dogodila su se tri ubistva. Takođe, prema izvještaju Svjetske zdravstvene organizacije, Crna Gora se nalazila na visokom 13. mjestu po izraženoj stopi smrtnosti koja je nastupila kao posledica međuljudskog nasilja u istraživanju koje se odnosilo na 2012. godinu i kojim je obuhvaćena 41 država u Evropi.²²

Smatramo da bi sprječavanjem zastarijevanja krivičnog gonjenja za k.d. Ubistvo i k.d. Teško ubistvo država odgovorno djelovala u pravcu generalne prevencije tih krivičnih djela i zaštite prava na život.

- 4) U članu 12, kojim se dodaje novi član 168a **Proganjanje**, u stavu 1, riječ "neovlašćeno" smatramo suvišnom, odnosno neodgovarajućom, jer se svakako ovlašćeno ne mogu vršiti radnje propisane u stavu 4, tačka 3 ("zloupotrebljava lične podatke tog lica u cilju naručivanja robe ili usluga") i 4 ("prijeti napadom na život, tijelo ili slobodu tog lica ili njemu bliskog lica") i 5 ("preduzima druge slične radnje prema tom licu").
- 5) U članu 15, u odnosu na član 210, koji se zove "**Posredovanje u vršenju prostitucije**", novi stav 4, umjesto riječima "Prostitucija je...", trebalo bi početi riječima "Posredovanje u prostituciji je...".
- 6) U članu 21, smatramo da bi trebalo spojiti dva predložena člana 293a i 293b u jedan, zato što se radi o različitim radnjama jednog krivičnog djela.

¹⁶ "Za 20 godina u Crnoj Gori počinjeno 460 ubistava", 9.7.2012, portal Vijesti.

¹⁷ Na osnovu informacija Uprave policije, tekst „Za dvije decenije 504 ubistva 43 nerasvijetljena“, Dan, 29.1.2017.

¹⁸ Izvještaj o radu Ministarstva unutrašnjih poslova za 2013. godinu, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Podgorica, 2014, str. 60

¹⁹ Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova o radu i stanju u upravnim oblastima za 2014. godinu, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Podgorica, 2015, str. 11.

²⁰ Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova o radu i stanju u upravnim oblastima za 2015. godinu, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Podgorica, 2016, str. 20.

²¹ „Za dvije decenije 504 ubistva 43 nerasvijetljena“, Dan, 29.1.2017.

²² European facts and the Global status report on violence prevention 2014, Francesco Mitis, Dinesh Sethi, Vittoria Crispino and Gauden Galea, Svjetska zdravstvena organizacija, 2014, str. 3. Publikacija dostupna na: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0007/265750/European-facts-and-the-Global-status-report-on-violence-prevention-2014-Eng.pdf.

- 7) U odnosu na izmjene koje se predlažu u članu 29 Nacrta, u odnosu na član 396a **Ometanje pravde**, ponavljamo i dopunjujemo argumentaciju komentara koji smo zajedno sa Sindikatom medija iznijeli u saopštenju za javnost, koje je dana 29.1.2017. upućeno Ministarstvu pravde i javnosti Crne Gore.

Predloženu odredbu "Ko javno izloži poruzi sud ili državno tužilaštvo" smatramo problematičnom iz dva razloga.

Prvo, radnja „izlaganje poruzi“ nije definisana u KZCG, niti je Ministarstvo pravde predložilo njenu definiciju, a prema praksi Evropskog suda za ljudska prava zakon mora biti precizno formulisan²³. „Izlaganje poruzi“ bi se moglo tumačiti i tako da sprečava argumentovanu kritiku u javnom interesu na račun suda ili tužilaštva s primjesama humora, što je suprotno evropskim standardima. Posebno zabrinjava propisana kazna zatvora za predloženo djelo, ako se ima u vidu da ni za dekriminalizovana djela Kleveta i Uvreda prije dekriminalizacije nije bila propisana zatvorska kazna, a da KZCG već predviđa mogućnost da sud novčanu kaznu zamijeni zatvorom u slučaju da se novčana kazna ne plati²⁴.

Drugo, predloženo je da se, takođe, i zatvorom do jedne godine kazni „ko prije donošenja pravosnažne sudske odluke javnom izjavom o postupku koji je u toku prekrši prepostavku nevinosti ili je javnu izjavu dao u namjeri da povrijedi nezavisnost suda ili da utiče na državnog tužioca u obavljanju njegove funkcije ili da na drugi način ozbiljno ometa vođenje krivičnog postupka“.

Od predloženog, smatramo da bi jedino primjereni bilo novčano kažnjavati za kršenje prepostavke nevinosti, imajući u vidu i da je zabrana njenog kršenja već bila propisana Zakonom o krivičnom postupku, bez sankcije²⁵. Što se tiče davanja izjava "u namjeri da se povrijedi nezavisnost suda" i "utiče na državnog tužioca u obavljanju funkcije", te široko postavljene zabrane mogu da dovedu do kažnjavanja za iznošenje argumentovanih kritika u javnom interesu, što je suprotno slobodi izražavanja. Usvajanjem pomenute odredbe zavela bi se opšta zabrana komentarisanja istraga i sudske postupaka koji su u toku. Uvođenje istog krivičnog djela u Srbiji je bilo naširoko kritikovano, nije dovelo ni do jednog slučaja krivičnog gonjenja, pa je dekriminalizovano.

U vidu dodatne argumentacije, navodimo citat iz Vodiča za primjenu člana 10 Evropske Konvencije o ljudskim pravima Savjeta Evrope, čija je autorka nekadašnja ministarka pravde Rumunije: „U principu, kleveta sudije od strane štampe predstavlja dio rasprave o neispravnom radu sudskega sistema ili dio konteksta o sumnji u nezavisnost ili nepristrasnost sudskega sudjelovanja. Ta pitanja uvijek su važna za javnost i ne smiju biti ostavljena van javne rasprave naročito u zemlji gdje je sudstvo u tranziciji ka nezavisnom i efikasnom sudstvu. Zato domaći sud mora odmjeriti vrijednosti i interese koji su dovedeni u pitanje u predmetima u kojima se kritikuju sudije i drugi sudske akteri. Sud mora da odmjeri čast predmetnog sudije i slobodu štampe da izvještava o pitanjima od javnog interesa i odluči šta je prioritet u demokratskom društvu.“²⁶

²³ (...) norma se ne može smatrati 'zakonom' osim ako nije formulisana sa dovoljnom preciznošću koja omogućava građaninu da upravlja svojim ponašanjem: on mora biti u stanju – ako treba i uz odgovarajući savjet – predvidjeti, do razumnog stepena u datim okolnostima, posljedice koje neka radnja može izazvati" Sunday Times (No.1) protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 6538/74, stav 49.

²⁴ Član 39, st. 6 Krivičnog zakonika Crne Gore.

²⁵ Član 3, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku, "Sl. list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - Odluka US CG, 2/2015 - Odluka US CG, 35/2015 i 58/2015 - drugi zakon.

²⁶ Vodič za primjenu Člana 10 Evropske Konvencije o ljudskim pravima, Monica Macovei, Generalni direktorat za ljudska prava i pravne poslove, Savjet Evrope, 2008, str. 54.

Takođe, ističemo stav Evropskog suda za ljudska prava o tome da sudije nisu imune na javnu kritiku: „Sudovi, kao i sve ostale javne institucije, nisu imuni na kritiku i kontrolu (vidi naprijed citirani predmet *Skačka*, stav 34). Stoga - osim u slučaju teških štetnih napada koji su u osnovi neutemeljeni - imajući na umu da su suci dio temeljne institucije države, kao takvi mogu biti predmet osobne kritike unutar dopuštenih granica, a ne samo na teoretski i općenit način. Kada djeluju u službenom svojstvu, mogu time biti podvrgnuti širim granicama prihvatljive kritike od običnih građana...“²⁷.

Konačno, Evropski sud za ljudska prava je više puta naveo da se kod slobode izražavanja štiti i forma izražavanja, a da ironija, satira i karikatura upravo predstavljaju takve zaštićene forme.²⁸ Svaka od ovih formi bi se, međutim, mogla smatrati i "izrugivanjem", u odsustvu precizne definicije takve radnje.

S poštovanjem,

Tea Gorjanc Prelević,
izvršna direktorica NVO Akcije za ljudska prava

²⁷ Predmet *Radobuljac protiv Hrvatske*, br. 51000/11, od 28.6.2016.

²⁸ Npr. *Tušalp protiv Turske* (predstavke br. 32131/08 i 41617/08), presuda od 21. februara 2012, st. 48.